

החזירו את הצבא למפקדיו

פתאום כולם מובחרים

הפיחות שחל בצה"ל בהגדרת המושג "יחידות מיוחדות" הוא בין הרעות החולות שליו את הצבא במלחמה האחרונה. כל מפקד זוטר ממציא "כנפי יחידה" המוצמדות בגאווה על חזהו ועל חזותיהם של חייליו, כל מפקדת יחידה "בונה" לה גיבוש וגיבושון שבהם היא מנסה "לאתר" את הלוחמים הטובים ביותר בשבילה. הפלוגה הפכה ל"יחידה", המחלקה ל"צוות", ולא אתפלא - במסגרת שיטפון היחידות המיוחדות שצומחות כמו פטריות אחרי הגשם - לקרוא באחת הכתבות על "יחידה מובחרת של חיל השלישות" או על "יחידה מיוחדת של חיל האספקה".

כך אנו מוצאים שיחידת החילוץ של חיל האוויר, שיכולתיה דומות למה שאנו מצפים מיחידות חילוץ אזרחיות בחו"ל, וחייליה נקראים "לוחמים", הופכת להיות מושא חלומותיהם של מיטב הנוער. לכל ואדי בלבנון הקימו בזמנו "סיירת" מיוחדת, ויכולות היחידות הפכו להיות צרות כדמיון מפקדיהן. כל זה בלי לנתח את העובדה שכל אותם הגיבושים גורמים למספר רב של נערים טובים להתחיל את שירותם הצבאי בתחושת כישלון, שהרי ליפול מאיזה גיבושון של "יחידה מובחרת" משאיר בך כתם לכל השירות...

יש להחזיר את היחידות למפקדיהן ולפרופורציה המתאימה למשימותיהן. לפני שנים אחדות הוזמנתי לאחד מגדודי הצנחנים - שאותו הייתי אמור להכיר משנים רבות של שירות - כדי להרצות על מורשת קרב. ביקשתי ממפקד הפלוגה להגיע לשם מבעוד יום כדי להתרשם מהאנשים ומהמפקדים. האמת, לא הכרתי את מה שראיתי. "התמקצעות" הם קראו לזה; לדעתי מדובר יותר ב"אובדן שליטה".

בנעוריי היה המפקד חזות הכול. הוא הלך בראש הפלוגה או הגדוד, וכשהיה צריך להרביץ קצת "ציונות" ולטעת מוטיבציה, הוא היה זה שמדבר. את ההסברים על הצומח ועל הגיאוגרפיה, על הנוף ועל הסביבה הוא היה נותן בעצמו (לאחר שהכין את עצמו לילה לפני כן). בבוקר הוא היה משכים את חייליו ורץ איתם במסגרת התעמלות הבוקר. היום ממלאים את תפקידיו הבסיסיים של המפקד "בעלי מקצועות" רבים. בנקודות התצפית לאורך המסע הרגלי תמתין משי"קית ידיעת הארץ כדי לדקלם את אשר קראה ערב לפני כן ממערך השיעור; את ריצת הבוקר יבצע משי"ק אימון גופני וכן הלאה. היכן הימים שבהם היה המפקד נוסע בשבת לראות את תנאי החיים של חייליו בבתיהם ולא שולח לשם את משי"קית הת"ש?

המאמץ להתמקצע כביכול ולהעתיק מודלים ניהוליים אזרחיים פגע ופוגע בסמכות של המפקד

אחרי השבר של המלחמה האחרונה בלבנון חשבתי לתומי שיקיץ הקץ בצה"ל על כל אותם המונחים העמומים כגון "מלחמה בעצימות נמוכה", שבאו ממוחותיהם הקודחים של מחדשי השפה הצבאית ושימשו כסות לאותם מפקדים שהתעקשו שפקודותיהם לא יובנו. חשבתי שבמסגרת הזאת יצליחו לעצור גם את כל "המומחים" למיניהם שמנסים להכניס יחידות והגדרות לתוך הקוביות והריבועים שלימדו אותם באוניברסיטה.

לא סיירת מטכ"ל ולא שייטת 13 הן מחלקות יצרניות במפעל תעשייתי אשר זקוקות ליועצים ארגוניים כדי שינתחו ויתנו תשובות מתוחכמות ובלתי ברורות לשאלות שלא קיימות וימצאו פתרונות לבעיות שאינן.

צה"ל הוא גוף יחיד ומיוחד, והניסיון להשוות את היחידות הלוחמות שלו לגופים מקבילים במשק האזרחי ולכופף אותן לכל מיני חוקי שיווק וניהול הוא טעות, שמשום מה מפקדי הצבא לא מצליחים כבר זמן רב להשתחרר ממנה. בשום מפעל אזרחי לא מסכנים את עצמם העובדים כפי שמסכנים את עצמם הלוחמים של צה"ל. בשום מפעל אזרחי לא שולח המנהל את עובדיו למשימות שייטכן כי לא יחזרו מהן. ההבדל ה"קטן" הזה הוא שמפריד בין המנהל למפקד ובין העובד ללוחם. כל אותם בוגרי אקדמיה שמנסים להגדיר את הנעשה ביחידות הלוחמות בכלים שהביאו עימם מלימודיהם טועים אפוא ומטעים.

המאמר "יחידות מיוחדות בצה"ל בעבר ובהווה: ניתוח מתחים צבאיים-חברתיים בראי ההיסטוריה ובעידן העימות המוגבל" ("מערכות" 411) מעורר מחשבות נוגות על הזרן הארוכה שעבר צה"ל מהצבא המנצח של 1967 ושל 1973 ועד היום

אל"ם (מיל) רן בג

מדריך בחילואים בזרוע היבשה בפו"ם

סביבם יועצים ארגוניים שבדקו אם יש מתח בינם לבין האוכלוסייה או שיש להם משבר עם עצמם, ובכל זאת התפוקה שלהם הייתה מעל ומעבר. הלוחמים שפשוטו על שדה התעופה של ביירות ב-1968 היו ברובם כוחות סדירים של צנחנים לא "מיוחדים". הכוחות שהביאו את המכ"ם ממצרים היו מגדוד הנח"ל המוצנח, ואף אחד לא קרא להם אז "יחידה מיוחדת". הם היו "סתם" צנחנים מקצוענים (במובן הטוב של המילה) שידעו לבצע נוהל קרב בזמן קצר ולהוציאו לפועל בהצלחה. החיילים של היום ביחידות האלה יכולים רק לחלום על ביצוע פעולות דומות. בצבא של היום, שגדוש ב"יחידות מיוחדות" וב"יחידות מובחרות" (העמוסות ביועצים ארגוניים), אף "עצם" לא תיזרק לצנחנים, שהפכו להיות בהכשרתם בדיוק כמו לוחמי גולני וגבעתי (שכבודם במקומו מונח נוכח הסטנדרטים הגבוהים שהפגינו במלחמה האחרונה). הפועל היוצא של הקמת עשרות "יחידות מיוחדות" כביכול (נוסף על השלוש המסורתיות: השייטת, שלדג וסיירת מטכ"ל) הוא ירידה ברמתם של כוחות החי"ר הרגילים שהפכו להיות בשר התותחים של הצבא.

אחרי מלחמת 1973 קראתי את מה שכתב אחד ממפקדי המילואים על התרשמותו מהצבא, ואני מדבר כאן על הצבא שניצח ניצחון צבאי כביר, שאין שני לו בתולדותיו, באותה מלחמה ארוכה של יום הכיפורים 1973. אותו מפקד שהשתחרר שנים לפני המלחמה אמר בלשונו הפשוטה: "כשהשתחררתי משירותי הצבאי קראו למשרד המג"ד 'משרד'. כשחזרתי לצבא אחרי כמה שנים קראו לו כבר 'לשכת המפקד'. המרחק בין שתי ההגדרות האלה מקפל בתוכו את כל הטעויות שעשינו במלחמת יום הכיפורים". איני מעמיד כאן למבחן את דיוקו המדעי של המשפט הזה, אולם הדגש על הקליפה, על ההגדרות, במקום על המהות שיקף את השינויים השליליים שפקדו את צה"ל.

קראתי כמה פעמים את המאמר בעל הכותרת היומרתית "יחידות מיוחדות בצה"ל בעבר ובהווה: ניתוח מתחים צבאיים-חברתיים בראי ההיסטוריה ובעידן העימות המוגבל", ואני מצהיר כאן שאני קורא נאמן של "מערכות" (מכריכה לכריכה), וכבר זמן רב לא ראיתי גיבובי מילים כה ריקניים, מיותרים ומעוררי מחשבות על הדרך הארוכה שעבר צה"ל מהצבא המנצח של 1967 ושל 1973 ועד היום. נקודת האור היחידה שמצאתי במאמר הייתה הערת "היועצים הארגוניים" שרובו של המאמר הזה נכתב לפני המלחמה, ותקוותי היא שאחריה יסיקו גם "היועצים" האלה את המסקנות הנכונות בנוגע למשקלם הסגולי בעיצוב דמותו הנוכחית של צה"ל.

חיילים מניפים את דגל ישראל מעל הכותל | כוחות הצנחנים של מוטה גור שכבשו את ירושלים ב-1967 התאמנו על שניים וחצי בתים בכפר הערבי הנטוש ברפיליה

המאמרים המדעיים שהם מכניסים לפרסומי הביטחון ("מערכות"), כפי שבעלי מקצועות אקדמיים מסוימים חייבים מדי פעם לפרסם מאמר או מחקר בעיתונות המקצועית כדי שלא ישכחו אותם?

יותר מדי "חוכמולוגים" יש לנו היום בצבא. זכרו, כוחות הצנחנים של מוטה גור שכבשו את ירושלים ב-1967 התאמנו על שניים וחצי בתים בכפר הערבי הנטוש ברפיליה. (קראו לזה לש"ב, לוחמה בשטח בנוי, שהפכה ברבות השנים למל"א - מרכז לחימה אורבני - במסגרת שדרוג השפה הצבאית). הביצועים שלהם בלחימה לא היו רעים בכלל. לא התרוצצו

ובדמות שהיינו רוצים שתהיה לו - לא רק של מפקד אלא גם של מחנך.

יותר מדי "חוכמולוגים"

לא הצלחתי להבין מהם "המתחים" כביכול שמובאים במאמר הנ"ל. באילו מתחים מדובר? האם הם פוגעים ביכולת הלחימה? האם הם פוגעים בהילה כביכול שיש ליחידות האלה בצה"ל? הניסיון הנואל להכניס כל דבר להגדרות, למשבצות ולמגרות המתאימות לו יוצר במקרה הזה מערכת הגדרות מלאכותית שלא ברור מה שייכותה לצבא. הייתכן שאותם יועצים ארגוניים נמדיים גם בכמות